

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ

Микола Піддячий, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії профільного навчання та профконсультацій
Інституту педагогіки АПН України,
член-кореспондент Міжнародної Слов'янської Академії освіти
імені Яна-Амоса Коменського
м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ

У статті аналізуються особливості, завдання, суть, роль і місце дирекції та педагогічного колективу в організації освітнього процесу профільної школи; ціннісні орієнтації і спосіб життя педагогічного колективу; значення директора у формуванні особистісних якостей і педагогічної майстерності; необхідність поетапного формування розумових дій, механізму саморозвитку (самоосвіти і самовиховання), естетичних і моральних, дієво-практичних і творчих якостей, сфери фізичного розвитку; ключові компетентності вчителів та учнів.

Постановка проблеми і аналіз останніх досліджень та публікацій. Місце і роль дирекції та педагогічного колективу у профільному навчально-виховному закладі ще мало досліджені. У педагогічній літературі відсутні джерела, які б глибоко розкривали завдання, суть, роль цих структур у навчально-виховному процесі. Як наслідок – управлінські освітні структури і педагогічні колективи часто-густо обирають хибний шлях розбудови і розвитку профільної школи у навчанні, вихованні і спрямуванні особистості на професійну діяльність. Це неминує призводить до дезорієнтації учнів і втрати ними ціннісних орієнтацій суспільного і соціально-економічного спрямування, що унеможливорює забезпечення особистісної, а отже, й регіональної і державної динаміки досвідного поступу майбутніх творців матеріального виробництва.

Саме тому навчально-виховний заклад профільної школи є вагомим чинником впливу старшого покоління на підростаюче: як центр духовного життя і творчості зі значним інтелектуальним потенціалом; як суспільна інституція організації і здійснення навчально-виховного процесу, яка може сформувати особистісні цінності і якості, необхідні для гармонійного розвитку на визначеному віковому етапі. Запорукою цього може бути добре організований освітній процес у профільному навчально-виховному закладі, який уможливить розвиток знань, умінь, навиків; розумових і практичних дій дітей, їх загальнокультурного, духовного і фізичного розвитку. Це допоможе після успішного закінчення навчального закладу

крокувати в самостійне життя з багажем сформованих особистісних якостей, цінностей і орієнтацій, необхідних для вибудови подальшого життєвого шляху і забезпечення професійного поступу.

Важливі аспекти організації діяльності профільної школи висвітлено у працях філософів, психологів і педагогів: І.Д. Бежа, С.У. Гончаренка, Д.О. Закатнова, І.А. Зязюна, Г.А. Кондратюка, Г.Є. Левченка, В.М. Мадзігона, Ю.І. Мальованого, В.В. Мачуського, О.В. Мельника, Н.Г. Ничкало, Н.А. Побірченко, В.О. Радкевич, В.В. Рибалки, В.П. Тименка, Г.Г. Філіпчука та ін.

Виклад основного матеріалу. У процесі існування і розвитку середовище інституційного навчального закладу має свої сильні і слабкі сторони у колективі як вихованців, так і вихователів. Педагогічний колектив є носієм цінностей, які формують в учнів адекватну свідомість, мораль, почуття. Процес неперервного нагромадження й примноження в педагогічному колективі духовних цінностей і постійне коригування ціннісних орієнтацій є однією з передумов подальшого поступу в удосконаленні навчально-виховного процесу. Слід відзначити таку особливість: чим значніші духовні цінності і ціннісні орієнтації, протягом багатьох років нагромаджені й збережені в педагогічному колективі, тим виразніше учнівський колектив набуває статусу суб'єкта педагогічної дії (активного співучасника навчально-виховного процесу).

Важливою складовою організації діяльності профільного навчального закладу є продуктивне впровадження передового навчально-виховного

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ

досвіду, яке можливе лише за умови – досвід висококваліфікованих, досвідчених учителів-новаторів повинен найшвидше стати надбанням педагогічного колективу. Дирекція і педагогічний колектив має бути не тільки хранителем і носієм духовних цінностей, але і суспільною ланкою забезпечення гармонійного професійного розвитку молодого педагога. Унаслідок цього молодий учитель має змогу відносно швидко й безболісно пройти період адаптації, поступово набуваючи досвіду досвідченого фахівця з певного навчально-виховного напрямку, уникаючи в процесі удосконалення педагогічної майстерності багатьох помилок у складних освітніх ситуаціях, які часто-густо зустрічаються в педагогічній діяльності.

У свій час К.Д. Ушинський акцентував увагу на тому, що: “Діяльність навчального закладу, складається з трьох елементів, представниками яких є: адміністратори закладу, його вихователі і вчителі. Ці три основні елементи шкільної діяльності – адміністративної, навчальної і виховної – перебувають у найрізноманітніших комбінаціях між собою. Інколи вони більш-менш об’єднуються, інколи індивідуалізуються, а часто ворогують між собою. Від цієї комбінації залежить та виховна сила, без якої вона є декорацією, яка приховує недоліки суспільного виховання” [9, 177].

Непрофесійність дирекції, відсутність згуртованого професійного педагогічного колективу є важким тягарем освітньої педагогічної практики. Цей негативний процес робить вчительську працю непосильною для багатьох вчителів, які за відсутності розуміння і підтримки колег звільняються з роботи, не витримуючи професійних негативізмів. Саме тому важливо розробляти і впроваджувати упереджувальні комплексні заходи щодо збереження педагогічних кадрів, особливо молодих вчителів. Зазначимо, що передусім позитивний психологічний мікроклімат, стаючи колективним надбанням профільного навчально-виховного закладу, зменшує процес відтоку педагогічних кадрів, що в кінцевому результаті сприяє становленню сильного учнівського колективу, а отже, забезпечує особистісний і колективний поступ.

Необхідно, щоб у процесі діяльності педагогічного колективу домінуючими стали колективна думка, позитивне міжособистісне спілкування, креативність. У цьому процесі директор виступає лідером-організатором педагогічного колективу, найкращим гравцем-тренером на шляху розв’язання освітніх і навчально-виховних та виробничих проблем. Його завдання – об’єднання зусиль вчительського

загалу з метою удосконалення педагогічної майстерності і формування колективної думки, спрямованої не тільки на винайдення шляхів розвитку, а й забезпечення поступу засобами креативної праці з одночасним нагромадженням духовних і матеріальних цінностей. Крім того, обов’язковою умовою вибудови успішного освітнього простору – спрямування регіональної політики на пошук талановитих організаторів освіти і створення їм відповідних творчих умов. Слід зауважити, що відсутність цілеспрямованої кадрової політики і часта зміна директорів профільних навчально-виховних закладів унеможлиблює створення згуртованого педагогічного колективу, здатного розв’язувати нагальні проблеми навчально-виховного і навчально-виробничого характеру.

Щоб педагогічний колектив став джерелом прогресивно спрямованої думки, творчості, педагогічного пошуку, щоб освітня практика надихалася найсучаснішими педагогічними ідеями, була осмисленою, теоретично обґрунтованою і реалізованою на практиці, вчителів мають об’єднувати адекватні переконання, суспільні погляди, думки, традиції, культура.

У педагогічній науці і практиці збереження й посилення віри в силу виховання (суспільне явище, діяльність, процес, цінність, система, дія, взаємодія тощо) як одну з основних і багатозначних категорій педагогіки повинно стати пріоритетним для кожного педагога профільного навчального закладу. Віра у власні сили і можливості спонукає вчителя не тільки оволодівати думками і почуттями вихованців, але і впливати на їх формування навіть у найскладніших ситуативних моментах шкільної і виробничої педагогічної практики.

Закономірним є те, що вихованці стають колективом одностайців тоді, коли їх об’єднує спільна праця, відповідальність і обов’язок перед товаришами, вчителями, родиною, державою її минулим і майбутнім. З метою зміцнення учнівського колективу, формування у всіх його членів гуманних почуттів, життєвих принципів і якостей потрібно утверджувати в підростаючого покоління шанобливе ставлення до старших поколінь, їх культурно-історичних, професійних надбань і мистецтва педагогічної дії.

Ми живемо в час перебудови суспільних і соціально-економічних відносин. Особливо в цей період учнівському загалу профільної школи потрібна допомога у формуванні особистісних якостей і впевненості у власних силах. На основі здобутого досвіду професійний педагогічний колектив спроможний запропонувати учням

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ

досконалу навчально-виховну систему, яка допоможе оволодіти знаннями, достатніми для вибудови власної благополучної життєвої траєкторії на певних вікових етапах розвитку. Одним із завдань продуктивного функціонування такої навчально-виховної системи – наповнення і збалансування профільного змісту навчально-виховної роботи, цілеспрямованого на пробудження мотивації в прагненні особистості до формування знань, умінь і навиків. Складовою педагогічного і особистісного поступу – виховання у школярів прагнення до освіченості й оволодіння інтелектуальними багатствами. Розкриття потенційних можливостей учнів відбувається лише в процесі формування у них інтелектуальних потреб, інтересів, мотивів, професійних намірів тощо.

Особливу роль у навчально-виховному закладі профільного спрямування відіграє структура навчально-виховного процесу, яка прямо залежить від ціннісних орієнтацій і способу життя педагогічного колективу. З цього приводу В.О. Сухомлинський зазначав: “Жадоба до знань у педагогічному колективі, пробуджує жадобу до знань у свідомості учнівського загалу. Прагнення вчителя до знань, неперервність процесу пізнання, удосконалення педагогічної майстерності, породжує в учнівській громаді інтерес і потребу до знань, розкриває задатки й здібності. У цьому процесі важливо, щоб педагогічний колектив, формуючи і розвиваючи якості особистості, стимулював здатність змістовного обміну думками в учнівському середовищі, забезпечуючи засобами спілкування і опонування їх поступ до нового рівня розвитку” [8, 610].

У процесі вибудови нових суспільних і соціально-економічних відносин незмінними залишаються завдання педагогічного колективу стосовно виховного значення праці. Переконавання і віра педагога у виховне значення праці на благо людини, громади, суспільства, держави мають супроводжувати його протягом всього періоду професійної діяльності, оскільки праця завжди була й буде суттю і змістом життя особистості та громади. Слід зазначити, що вихованням без праці, яка увійшла в духовне життя людини в дитинстві, неможливо сформувати гуманістично-цілеспрямовані: людську свідомість, мораль, естетичні цінності, фізичне здоров’я, розум тощо. У праці проходить процес становлення особистості, започатковується і розвивається колектив, який, віддаючи фізичні і духовні сили на благо всіх учасників, створює для громади і суспільства духовні і матеріальні цінності, формуючи при цьому в особистості почуття гідності, обов’язку, відповідальності, вимогливості до себе і найближчого оточення. На необхідності

поєднання навчальної і трудової діяльності в освітньому процесі наголошує В. Мадзігон: “Творче поєднання навчальної і трудової діяльності зумовлене життєвою необхідністю: трудовий процес потребує теоретичних знань і стимулює пізнавальну активність учнів, сприяє засвоєнню значного обсягу знань, перевірці їх істинності на практиці. Педагогічна технологія поєднання навчання з продуктивною працею на базисній основі політехнізму в процесі неперервної освіти є основним механізмом, який забезпечує поступальний і творчий характер розвитку особистості” [4, 113].

Зупинимось ще на одному із важливих напрямів роботи педагогічного колективу профільного навчально-виховного закладу – збалансованості навчально-виховних заходів, спрямованих на формування в старшокласника психофізіологічного досвіду і фізичного здоров’я. Для досягнення прогнозованих результатів педагогом створюються умови, в яких учень зрозуміє, що вихованими стають за умови, коли в роки навчання у профільній школі на власному досвіді пізнають, що таке важка і наполеглива праця. При цьому педагогу надається право на вимогливість тому, що важка і наполеглива праця є органічною закономірністю становлення особистості, її особистісних якостей і характеристик. Учень на власному досвіді має відчуття, що таке тяжка, але сильна праця. У подальшому житті відчуття “важко, але це можливо зробити” йому знадобиться для збільшення діапазону пошуку життєвих орієнтирів і поля професійної діяльності, а також пізнання своїх можливостей з метою подальшого удосконалення і розвитку особистісних якостей. Готуючи шкільну молодь до професійного життя слід періодично наголошувати, що у свідомій праці людина облагороджується, але кваліфікована праця надзвичайно важка, а тим більше колективна праця, де відносини вибудовуються на взаємних трудових зобов’язаннях із врахуванням можливостей кожного учасника трудового процесу.

Роль і відповідальність вчителя і майстра виробничого навчання в цьому процесі значуща. Вони мають послідовно, наполегливо і кваліфіковано працювати над удосконаленням особистісних якостей учнівського загалу, виховуючи в них найкращі людські почуття, якості і цінності. Покращення певних людських якостей можливе тоді, коли учень започатковує їх на певному рівні розвитку. З часом систематизована співпраця вчителя з учнями поступово сформує у підростаючого покоління найкращі людські

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ

почуття і якості на новому рівні розвитку міжособистісних, суспільних, соціально-економічних відносин.

У зазначеному контексті забезпечення динаміки позитивних результатів роботи профільного навчально-виховного закладу можливе при умові знання дирекцією наукових основ навчання і виховання учнівської молоді. Це допоможе їй у продуктивному управлінні навчально-виховним процесом; підвищенні якісних показників роботи учасників (вчителів, майстрів виробничого навчання, учнів) навчально-виховного процесу; удосконаленні мистецтва впливу на учнів і педагогічний загал; індивідуалізації процесу виховання у певних педагогічних ситуаціях тощо. Важливе значення в цьому процесі має підвищення рівня працездатності директора профільного навчально-виховного закладу, від якого значною мірою залежить успішність роботи закладу. Директор має усвідомлювати, що він авторитетний для педагогічного колективу і учнів, доки працює не тільки над удосконаленням своїх особистісних якостей і педагогічної майстерності, а й над створенням необхідних і достатніх умов для удосконалення фаху педагогічного колективу з метою забезпечення поступу учнівського загалу. Він має бути добрим організатором, вихователем, дидактом для всіх учасників навчально-виховного процесу; розумітися на соціально-економічних критеріях і нормах, необхідних для благополучної життєдіяльності колективу; знати можливі шляхи розв'язання проблем навчально-виховного, навчально-виробничого, суспільного, соціально-економічного характеру і володіти для цього відповідними вміннями і навиками.

Відповідальність, яка покладається на директора профільного закладу освіти, зумовлює його бути вимогливим до самоформування власного духовного світу (моральності, свідомості, інтелекту, вольових якостей тощо). Кредом його життя має стати любов і повага до дітей; відчуття потреби в учнівському колективі; людяність і здатність проникнути в духовний світ учня, розуміння і відчуття в кожному з учителів і вихованців індивідуального й неповторного. Це досягається шляхом формування високої педагогічної культури і майстерності, яка визначається особистісною властивістю пізнання світу, що уможливорює не тільки розуміння і відчуття іншого в радості, а й допомогу у стражданні. Такий спосіб життя директора стимулює розвиток у вчителів поваги до учнів у процесі вибудови міжособистісних взаємовідносин під час профільного навчання і суспільного життя.

Разом з тим, педагогічна праця за природними здібностями і покликанням, щире спілкування з дітьми поглиблює любов і шанобливе ставлення до навколишніх, зміцнює віру в їх розумне начало, що є незаперечним підґрунтям для забезпечення поступу особистості, суспільства і держави.

Для забезпечення оптимального особистісного і суспільного поступу слід врахувати напрацювання Я. Коменського (XVII століття) з приводу обмежених можливостей людського організму в засвоєнні обсягу навчального матеріалу: "У школах всіх учнів потрібно навчати всьому. Безумовно, вивчити всі науки неможливо. Ми бачимо, що різні науки (фізика, алгебра, геометрія, астрономія, й ін.) так глибоко і широко розвинулись, що вивчити їх практично неможливо. Але турбота педагога спрямовується в русло навчання майбутніх фахівців, формування у них розпізнання основ, якостей і мети найважливішого із існуючого, і того що відбувається, щоб у житті не зустрілись речі про які не існує власне судження" [3, 29–30]. Це говорить про те, що педагоги профільної школи мають крокувати шляхом розвитку природженого таланту засобами наукового пізнання і наукового проектування.

З часу діяльності Я. Коменського минуло майже чотириста років. Світова громадськість вступила в третє тисячоліття. Освіта України задекларувала принципи гуманізації, демократизації, розвитку, профільності, варіативності тощо. Ці принципи дають можливість дирекції і педагогічним колективам навчальних закладів системи загальної середньої освіти вибудовувати власну ефективну модель навчально-виховного процесу профільної школи з урахуванням регіональних особливостей. Освітній прогрес профільної школи рухається у напрямі розробки різних варіантів змісту навчання, пошуку і наукового обґрунтування нових ідей і технологій з використанням можливостей сучасної дидактики і теорії виховання з метою підвищення ефективності освітніх систем. У державному освітньому просторі з'явилися нові педагогічні течії, навчально-виховні технології і системи. Спостерігається процес подальшого реформування державної освітньої політики, який відбувається із врахуванням світових тенденцій, спрямованих на зміну змісту, підходів, відносин, поведінки тощо.

Про функціональність різноманітних існуючих освітніх систем, які впливають на поступ освіти, стверджує І. Зязюн: "В освіті, по суті, всі форми, методи, моделі та теорії, створені у різні часи і за різних обставин продовжують працювати. І це перше, що з достатнім рівнем вірогідності можна

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ

передбачати: освітні системи не лише зберігають свою різноманітність, але цей диверсифікаційний процес, певно, буде лише посилюватися. Однак це не знижує необхідності виявлення в усій різноманітності маршрутів і ліній, за якими відбувається розвиток освіти, її стратегічних напрямів, здатних стати основою прогнозу поступу освітніх систем” [1, 315]. У цій ситуації слід проаналізувати, якою мірою демократичний розвиток суспільства потребує професійного діалогу між представниками науки, педагогічних освітніх систем (у тому числі і профільної) і навчальних технологій; науковими розробниками і прискіпливими практиками в апробації нових форм освіти, альтернативних державній системі; фахівцями освіти і науки у напрямі використання педагогічних ідей минулого, сучасного й прогнозуванню і розробці на цій основі майбутніх з метою результативного використання в сучасних суспільних і соціально-економічних умовах.

Беззаперечним фактом освітньої практики є відсутність достатньої уваги з боку дирекції і педагогічного колективу профільних навчально-виховних закладів у напрямі вивчення широкого спектру сучасних інноваційних технологій, ідей і освітніх напрямків з метою збереження часу на відкриття відомого й апробованого в освіті.

Особливо перед регіональною системою профільної освіти постає завдання переходу від етапу теоретичних узагальнень, у процесі формування інтелекту, до етапу який характеризується: відношенням до знань, умінь і навиків як до пріоритетної мети профільного навчання, спрямованої на формування цінностей мислення, креативності і компетентностей особистості; переходом до змісту освіти відповідно до рівня розвитку суспільства з урахуванням компетентнісного підходу; домінуванням інтеграційної мети навчання над вузькопредметною у діяльнісному підході; допомогою педагога учню у вивченні і застосуванні освітніх цінностей, термінологічного апарату і його смислових навантажень; формуванням характеру педагогічних відносин, спрямованих на співробітництво, партнерство в процесі пізнання і діяльності (застосування) між суб'єктом і об'єктом навчання.

Відповідно до змін напрямів суспільного і соціально-економічного розвитку еволюційним шляхом відбувається формування педагогічної ментальності профільної школи: освіта впродовж життя; зміст профільної освіти стимулюватиме збагачення нових процесуальних умінь і розвиток здібностей апелювання інформацією; збагачення методів навчання у результаті творчої співпраці

освітньої науки і практики; охоплення освітнього простору інформаційно-телекомунікаційними засобами навчання і виховання; особистісно орієнтована взаємодія вчителя і учнів; домінування загальнолюдських духовних цінностей і моральних якостей випускника; неперервність інтеграції школи, родини і соціуму; динаміка ролі науки в процесі створення педагогічних технологій, адекватних рівню розвитку суспільства і суспільних відносин.

У психолого-педагогічному аспекті основні тенденції удосконалення освітніх технологій у навчальному закладі характеризуються переходом до освіти як культурного діалогу; навчання як процесу інтелектуального розвитку з можливістю подальшої реалізації засвоєного на практиці; компетентнісних характеристик особистості; диференційованих профільних й індивідуалізованих програм навчання; внутрішніх мотивів самовдосконалення; саморозвитку, самовибудови, самовдосконалення власного “Я” тощо. Про особистісний розвиток І. Бех зазначає: “У ранній юності особистість перетворюється на розвиненого суб'єкта, що опановує суспільним досвідом, робить його своїм надбанням, тобто відбувається розгорнута соціалізація. Водночас юнаки й дівчата набувають також дедалі більшої самостійності, відносної автономності – відбувається подальша їхня індивідуалізація” [2, 108].

Сучасна профільна освіта накопичила певний потенціал (досягнення психолого-педагогічної науки і досвід педагогічних інновацій, авторських шкіл і учителів-новаторів, результати психолого-педагогічних досліджень), який потребує узагальнення і систематизації. Опосередкованим для вибудови профільної школи є процес входження України до світового освітнього простору, який супроводжується труднощами, пов'язаними з переосмисленням соціальних, політичних, економічних та інших цінностей. Тому процес вибудови і модернізації профільної освіти часто-густо не збігається з вимогами часу.

Завдання професійної педагогіки на сучасному етапі стосуються профільної школи, а отже, це вимагає вивчення: закономірностей суспільного і соціально-економічного розвитку; впливу на коригування законодавчої бази профільної школи; наукового і навчально-методичного супроводу навчально-виховного процесу; теоретичних, методологічних і методичних основ та закономірностей педагогічного процесу в профільній школі; навчання старшокласників професії; формування у старшокласників професійно й соціально важливих якостей і ключових компетенцій тощо.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ

Висновки. Враховуючи вищезазначене, провідними в організації діяльності профільного навчально-виховного закладу на даному етапі розвитку мають бути: вплив на формування систематизованого регіонального освітньо-наукового простору; формування завдань, мети й особливостей змісту профільної освіти залежно від соціальних замовлень; прогнозування змін науково-технічного і інформаційно-технологічного характеру; обґрунтування навчально-виховного процесу із врахуванням особливостей теоретичного, практичного і виробничого аспектів профільної школи; вибудова взаємозв'язку між навчанням, вихованням і трудовим зусиллям, достатнім для забезпечення динаміки розвитку у процесі формування особистості; оволодіння знаннями, уміннями, навиками, способами розумових дій у професійній діяльності; формування сфери дієво-практичних і творчих якостей; формування самокеруючого механізму особистості; розвиток професійно важливих якостей і ключових компетентностей особистості тощо.

Особливістю організації діяльності профільного закладу є забезпечення взаємозв'язку педагогічного, практичного і виробничого процесів з урахуванням галузевої специфіки. Це має важливе значення для розбудови профільної ланки як складової частини ланцюга професійного становлення особистості в системі регіональної неперервної професійної освіти. У цьому процесі важливо збалансувати теоретичний і практичний компоненти професійної складової змісту освіти та інваріантної частини навчально-виховного процесу, що забезпечить інтеграційний взаємозв'язок між ними на різних етапах професійного становлення особистості.

Важливим для профільного закладу є обґрунтування ключових принципів допрофесійної і професійної освіти: неперервність; фундаментальність; інтеграція освіти, науки і виробництва; професійна підготовка випереджального характеру; рівний доступ до здобуття якісної освіти різними соціальними групами; опосередкований взаємозв'язок професійного навчання з реструктуризацією і прогнозованим розвитком соціально-економічного сектора, зайнятості окремої людини і соціальних груп, незалежно від форм власності на виробництво; диверсифікація; регіоналізація освітніх процесів; збалансованість загальноосвітнього і професійного змістового наповнення; об'єднуючий характер профільного навчання і виховання; приведення виробничо-технологічних процесів у відповідність з екологічними нормами; варіативність змісту

навчання; індивідуалізація і диференціація навчання і вибудова професійної кар'єри тощо.

Педагогічний колектив в організації діяльності профільного навчально-виховного закладу має враховувати ключові чинники, які впливають на розвиток систем відтворення виробничого потенціалу. До них належать: зміни демографічного характеру; стихійна міграція фахівців; аналіз пропозицій ринку праці і запитів кваліфікованих фахівців; загострення суперечностей між попитом ринку праці на робітників та рівнем їхньої кваліфікаційної підготовки; старіння і вибуття висококваліфікованих спеціалістів; збільшення термінів навчання у загальноосвітній і профільній школі; якісне оновлення виробництва (впровадження нової техніки і застосування новітніх технологій); підвищення вимог до рівня компетентностей особистості тощо.

1. Зязюн І.А. *Філософія педагогічної дії: Монографія*. – Київ – Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.

2. Бех І.Д. *Виховання особистості: Сходження до духовності: Наук. видання*. – К.: Либідь, 2006. – 272 с.

3. Коменский Я.А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И.Г.: *Педагогическое наследие / Сост. В.М. Кларин, А.Н. Джуринский*. – М.: Педагогика, 1988. – 416 с.

4. В.Н. Мадзигон. *Продуктивная педагогика. Политехнические основы соединения обучения с производительным трудом: Монография*. – К.: "Вересень", 2004. – 324 с.

5. Макаренко А.С. *Школа жизни, труда, воспитания. Учебная книга по истории, теории и практике воспитания. Часть 1. Деловые и личные письма, статьи 1921 – 1928 гг./ А.С. Макаренко; сост. и коммент. А.А. Фролов, Е.Ю. Илалтдинова*. – Н. Новгород: Изд-во Волго-Вятской академии государственной службы, 2007. – 361 с.

6. Ничкало Н.Г. *Професійна педагогіка в інформаційно-технологічному суспільстві. Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції*. – Хмельницький: Авіст, 2007. – 424 с.

7. Селевко Г.К. *Энциклопедия образовательных технологий: В 2 т. Т. 1*. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с.

8. Сухомлинський В.О.: *Вибрані твори. В 5 т. Т. 1*. – К.: "Радянська школа", 1976. – 654 с.

9. Ушинский К.Д. *Педагогические сочинения: В 6 т. Т. 2. Сост. С.Ф. Егоров*. – М.: Педагогика, 1988. – 496 с.